

Inleiding

JOOST BUYSSCHAERT

Het Spieghele Historieel Jaarboek van de Bond van Gentse Germanisten wisselt jaarlijks af tussen een literair en een taalkundig nummer. Voor de editie 2017 was de taalkunde aan zet. Het nummer sprokkelt drie heel uiteenlopende bijdragen bijeen.

Om te beginnen geven twee van de bijdragen verslag over een masterscriptie, de derde over een doctoraal proefschrift. Onvermijdelijk zal de lezer dus een verschil in techniciteit ondervinden.

Ten tweede is ook de thematiek erg verschillend. Er is een bijdrage over Engels als vreemde taal; een tweede over schrijfvaardigheid voor nieuwsbriefschrijvers; en de derde spitst zich toe op taalvariatie in het Nederlands. Hieruit moge blijken hoe breed het palet is van de taalkunde zoals die aan onze faculteit wordt beoefend.

Voor zijn masterproef vroeg Quentin Decourcelle zich af of de alomtegenwoordigheid van de Engelse taal in games, films, popliederen (en veel meer) ook een invloed heeft op de vlotheid waarmee jongeren spontaan Engelse grammaticale items verwerven. Bij 232 twaalf- en dertienjarigen ging hij na (a) hoe intensief ze met Engels taalmateriaal in contact kwamen en (b) hoe ze scoorden op een grammaticatest. Hij toont aan dat er inderdaad een statistisch relevante correlatie is tussen de intensiteit van het contact met het Engels en de beginnende grammaticale competentie.

Maar er is meer. Decourcelle betrok bij zijn onderzoek drie Vlaamse scholen en drie Waalse. De Vlaamse jongeren scoorden gemiddeld beter op de grammaticatest, maar hadden dan ook meer contact met het Engels. Hun Waalse leeftijdgenoten luisterden bijvoorbeeld wel naar Engelse songs, maar hadden ook meer oor naar liedjes in hun moedertaal; en ze kregen meer te maken met gedubde films dan de Vlamingen.

Decourcelle kwam verder nog tot de bevinding dat de volgorde waarmee zijn testpersonen grammaticale constructies en andere grammaticale items verwierven, merkwaardig goed overeenkomt met de volgorde waarin moedertaalleerders die categorieën verwerven. Wel was er een klein verschil in volgorde tussen de Vlamingen en de Walen, vermoedelijk te verklaren door positieve transfer vanuit de respectieve moedertalen.

Alexander De Soete had voor zijn masterproef een heel andere onderzoeksvraag. Hij had ervaring met nieuwsbrieven van non-profitorganisaties en het viel hem op hoe vaak hij spontaan afhaakte bij het lezen van hun proza. Het fenomeen heeft een naam: “reader disengagement”, en De Soete vroeg zich af of er een opleiding voor nieuwsbrieffschrijvers te bedenken viel die het euvel kon verhelpen.

Als testgroep koos hij vijf Oost-Vlaamse non-profitorganisaties. Hij ontwierp een cursusformat met, naast het aanbrengen van theoretische inzichten, veel hands-on activiteit, waarbij de deelnemers ook elkaars teksten konden evalueren.

Na afloop van het experiment werd door twee beoordelaars een vergelijking gemaakt tussen de teksten voor en na de cursus. Er bleek een significant positieve evolutie vast te stellen. Uit vragenlijsten die voor en na de cursus werden ingevuld, bleek ook dat een meerderheid van de zes deelnemende nieuwsbrieffschrijvers na de opleiding een positievere attitude had tegenover hun taak en ook meer zelfvertrouwen had gekregen.

Dat het dialect nog sterker leeft in West-Vlaanderen dan in andere Vlaamse provincies is genoegzaam bekend, en werd andermaal bewezen in het proefschrift van Anne-Sophie Ghyselen. Maar de taalsituatie is veel rijker dan dit feit. Ghyselen vergeleek status en functie van varianten van het Nederlands bij Antwerpenaars, Gentenaars en Ieperlingen en deed dit aan de hand van vijf experimenten bij dertig hoogopgeleide vrouwelijke taalgebruikers.

De vijf geteste situaties waren: een dialecttest, een gesprek met een vriend(in) uit de eigen regio, een gesprek met een vriend(in) uit een ander dialectgebied, een sociolinguïstisch interview met een onbekende interviewer en een standaardtaalttest.

In Gent en Antwerpen blijken er in grote lijnen drie functionele taalvarianten te worden gehanteerd (eigenlijk meer te identificeren als clusters dan als echte variëteiten): het dialect, een substandaardvariant en een variant die aanleunt bij het VRT-Nederlands. Ieper, daarentegen, kent naast dialect, substandaard en VRT-Nederlands ook nog een andere tussenvorm, namelijk het “gekuiste dialect”. Bovendien worden de diverse varianten in Ieper niet helemaal in dezelfde omstandigheden gebruikt als de corresponderende varianten

in de twee andere steden. Zo is de substandaard in Ieper voornamelijk een geïntendeerde standaardtaal gereserveerd voor formele communicatie; in Gent en Antwerpen wordt de substandaard gebruikt als omgangstaal bij regionale en supraregionale communicatie.

Met dit korte overzicht in de Inleiding is de lezer op weg gezet. De bijdragen zelf zijn uiteraard veel rijker dan hier geschetst en zullen de taalkundig geïnteresseerde lezer zeker bekoren en prikkelen tot nadenken.